

ԿՐԾՆԵԿԱՆ

ՅԻՍՈՒՍ ԻՆՉՈՒՅԻ ԶԱՐԶԱՐՈՒԵՑԱԻ ԽԱԶԻՆ ՎՐԱՅ

«Ջի այնպէս սիրեաց Աստուած զաւ-
խարհ՝ մինչեւ զՈրդին իւր Միածին
եւս. զի ամենայն ուր հաւատայ ի նա՝
մի՛ կորցիցէ, այլ ընկալցի զկեանս
յաւիտեանայսն»:

Այս խօսքը արձանագրուած է Յովհան-
նու Աւետարանի Գ. գլուխի 16րդ համարին
մէջ: Կշիտին մէկ կողմը եթէ չորս Աւետա-
րանները դնենք և միւս կողմը այս հա-
մարը՝ անկախ իր պարունակութեամբը ա-
նոնց համահաւասար կու գայ: Այս իսկ
պատճառաւ, Ս. Դրոց ուսուցիչներէն ու-
մանք այս համարը Աւետարանին մէջ փոքր
Աւետարան մը կոչած են: Որովհետեւ եթէ
Աւետարանը կորսուած ըլլար, այս միակ
համարը կրնար մեզի տալ անոր ամբողջ
բովանդակութիւնը:

Յիսուս ինչո՞ւ չարչարուեցաւ Դողգո-
թայի խաչին վրայ: Վերոյիշեալ համարը կու
տայ ասոր պատասխանը իր խորախորհուրդ
ու իմաստալից պարունակութեամբը:

Ա. — Յիսուս չարչարուեցաւ խաչին վրայ
Աստուծոյ սէրը մարդկութեան ծանօթացնելու
համար. — «Աստուած սէր է», և սէր ըլ-
լալուն համար է որ ստեղծած է այս աշ-

խարհը և ստեղծած է նաեւ մարդը՝ որ
բնակի Իր սիրոյն մէջ: Ամբողջ տիեզերքը
կը յայտարարէ մեզի միշտ այս սէրը: Երբ
ամէն ատուտ արեգակը կը ծագի, անոր
պլպլացող ոսկի ճառագայթները Աստուծոյ
սէրը կը պատմեն: Երբ բուրաստանի մը մէջ
վարդ մը իր անոյշ բուրմունքով հաճելի
մթնոլորտ մը կը ստեղծէ, ատով բնութեան
Արարչին սէրը կը փառաբանուի: Երբ թռ-
չուն մը վերը՝ օդին մէջ ներգաշնակ գայ-
լալիկներ կը յօրինէ, անոր երգած ամէն
մէկ եղանակը Աստուծոյ սէրը մեզի կը
ծանուցանէ:

Նոյնպէս երբ մարդ մը՝ որ իր Արարչին
պատկերը կը կրէ, իր վսեմ արարքներովը
իր շուրջը բարիք կը սփռէ, Աստուծոյ սի-
րոյն արտայայտիչը կ'ըլլայ: Ասով տիե-
զերքի Արարչին սէրը կը յայտնուի մարդ-
կութեան: Բայց Յիսուսի անձին մէջ Աս-
տուծոյ սիրոյն յայտնութիւնը իր կատարե-
լութեան հասած է: Անոր համար որ Յիսուս
Աստուծոյ սիրոյն կատարեալ մարմնացումն
էր, որը ի յայտ եկաւ Անոր բոլոր խօսքե-
րուն և արարքներուն մէջ:

Դողգոթայի խաչը ուստի ուրիշ բան չէ՝
բայց եթէ Աստուծոյ սիրոյն յայտնութիւնը
մարդկութեան: Յիսուսի ամբողջ կեանքը
արդէն սիրոյ յայտնութիւնն էր. սակայն
Դողգոթայի խաչը այդ յայտնութեան գա-
գաթնակէտը եղաւ:

Երկնային ձեռք մը եթէ աստղերը իրա-
րու քով շարեւիժը երկնակամարին վրայ
գրած ըլլար թէ «Աստուած սէր է», մարդոց

կեանքին վրայ այս վստահ մտածումը զմեզ կը ազդորէ մեր ապագային պատ-
րաստութեան խորհուրդով և անոր հաստատութեան կամքով:

Յիսուսի Յարութիւնը այլաբանութիւն մը չէ, այլ իրականութիւն մը որ
պատուած է այլևս մահուան վարագոյրը և միացուցած իրարու ընդմիշտ կեանքը
անմահութեան և ժամանակաւորը անժամանակին: Քրիստոսի՝ ճշմարիտ Յարու-
թիւնը իր եկեղեցին է, անոր կազմաւորած բրիստոնէական կեանքը և անկէ
ծնած տիեզերական քաղաքակրթութիւնը:

Սերմանուած ու վերընձիւղած ցորենահասն է Քրիստոս՝ իրը հաւատք
և կեանք, որ զարբէրէ ի վեր կ'աճի և կը զարգանայ իր եկեղեցիով, պարպուած
զերեզմանի խորհուրդին մէջ:

«Քրիստոս յարեալ ի մեռելոց»:

ԽՄԲ.

արտերուն վրայ թերևս այնքան խոր ազդեցություն չթողար՝ որքան թողաց խաչին վրայ Յիսուսի անձին մէջ գործնականացնող Աստուծոյ մարդոց յայտնած սէրը:

Բ. — Յիսուս չարչարուեցաւ խաչին վրայ մարդկութեան հանդէպ Իր ունեցած սիրոյն համար. — Մայր մը ինչո՞ւ կը տառապի իր ընտանիքին հանդիսար ապահովելու համար: Ընտանիքի մը մէջ երբ դառակ մը հիւանդանայ՝ մայրը իր անձը կը մոռնայ և խնայ, գիշերը ցերեկի խնայած, իր բոլոր ուժերը կը տրամադրէ անոր հիւանդութիւնը բուժելու նպատակաւ: Ինչո՞ւ, քանզի սէրը կը ստիպէ զինքը որ այնպէս ընէ: Հայրենասէր մը ինչո՞ւ կը մտահոգուի իր հայրենիքի ցաւերուն համար, այդ ցաւերը իր անձնական ցաւերը նկատելով և իր հայրենիքի կարօտութիւնները իր անձնական կարօտութիւնները համարելով: Եւ, եթէ հարկը պահանջէ, իր անձը կը զոհէ նաև իր հայրենիքին պաշտպանութեանը համար: Որովհետեւ կը սիրէ իր հայրենիքը, սէրը կը ստիպէ զինքը որ այնպէս ընէ: Ուրիշ կերպ չի կրնար ընել:

Նմանապէս նոյն կարեկից սէրն է որ կը ստիպէ գնիսուս կամաւորապէս և թէ փոխանորդարար չարչարուելու մարդոց մեղքերուն համար, որպէսզի մարդկութիւնը աւելի մոնմ և աւելի բարձր ապրելակերպի մը առաջնորդուի և փրկութեան երկնային և ամենատենչալի շնորհներուն արժանանայ:

Սէրը երկու տեսակ է, կեղծ և իրական: Կեղծ սէրը չի գառնանար, չի զոհեր, չի շարժարուի, այլ իր յետին նպատակները և ակնկալութիւնները միայն կը հետապնդէ: Բայց իրական սէրը, լաւ եւս է, ըսել առատաձայն սէրը, տառապանքներուն մէջ է որ իր արտայայտութեան գագաթնակէտին կը հասնի: Քրիստոսէ առաջ ուրիշ կրօններ չկրցան յայտնարեիլ աստուածային այս խորունկ ու մաքուր սէրը: Իսկ երբ Քրիստոս աշխարհ եկաւ՝ իր անձին մէջ յայտնուեցաւ այս սէրը հանդէպ համայն մարդկութեան, առանց ցեղի ու դասակարգի խտրութեան:

Յիսուս կ'ըսէ. «Ես եկայ որ կեանք ունենան եւ ա՛լ աւելի ունենան»: Յիսուսի աշխարհ բերած այս ճոխ ու յաւիտենական կեանքը՝ որը ամէն մէկ քրիստոնեայ հաւատացեալի ժառանգն է, աստուածային սիրոյ կեանքն է: Այս կեանքին հիմնական օրէնքը համակ նուիրող, զոհարեող ու

տառապող սէրն է: Քրիստոնէութեան մեծ առաքեալը այս սիրոյն բնութիւնը կը նկարագրէ հետեւեալ բառերով. «Սերը երկայնամիտ է, բարոյ է, չի նախանձիր, չի զոռոգանար, չի հպարտանար, անվայել վարմունք չ'ունենար, իրենը չի փնտրէ, բարկութեան չի գրգռուի, չարութիւն չի խորհի, անիրաւութեան վրայ չի խնդար, հապաճումստեան խնդակից կ'ըլլայ: Ամէն բանի կը հուսաւայ, ամէն բանի կը յուսոյ, ամէն բանի կը զիջանի, ամէն բանի կը համբերէ»: Յիսուս է որ աշխարհ բերաւ աստուածային այս մաքուր սէրը, ապրեցաւ զայն, քարոզեց, և ապա Դողգոթայի խաչին վրայ ալ գործնականացնող յայտնեց զայն մարդկութեան:

Գ. — Յիսուս չարչարուեցաւ խաչին վրայ Իր վերկազմութեան պաշտօնի ի կատար հանելու համար. — Փրկագործութեան հիմնաքարը Աստուծոյ այս զոհարեող ու տառապող սէրն է: Բնութեան մէջ ինչ յառաջդիմութիւն որ տեղի ունեցած է՝ տառապանքներու արդիւնքն է: Ասիկա տիեզերքի անյիշելի օրէնքն է:

Տառապանքն ալ սակայն երկու տեսակ է, անձնական և աշխարհական: Անձնական տառապանքը կեանքի բնութիւն, միջավայրի ու կեանքի պայմաններէն կը ըզլի, իսկ աշխարհական տառապանքը կամաւոր զոհողութեան ու ծառայութեան արդիւնքն է: Յիսուսի տառապանքը և կամ խաչին վրայ իր կրած չարչարանքը աշխարհական է, այսինքն՝ ուրիշներու վերելքին, երջանութեան ու փրկութեան համար կամաւորապէս յանձն առնուած ծառայութեան հետեանքն է: Ուրիշ կերպ չկայ, ուրիշներուն օգտակար ըլլալու համար կամաւորապէս տառապիլ անհրաժեշտ է: Բնութիւնը լեցուն է ասոր օրինակներով:

Դիտէ՛ք բուսականի մը մէջ աճող վարդի թուիք. մինչև որ մարդոց ուրախութիւն պատճառող գեղատեսիլ ու բուրմնաւետ վարդ մը հասցնէ, որքա՞ն ամրան արեւու վարդ մը հասցնէ, որքա՞ն ամրան արեւու կիզիչ ճառագայթներուն դէմ ինքզինքը կը պաշտպանէ, և ձմրան ցուրտին ու իր կեանքին սպառնացող բնութեան ուժերուն կը զիմարդէ ու կը տառապի:

Դիտէ՛ք ծառ մը. մինչև որ մարդոց քիմքը անուշցնող քաղցրահամ պտուղ մը հասցնէ, որքա՞ն չարչարանքներ կը կրէ և կը պայքարի բնութեան դէմ:

Դիտել՝ մօր մը ենթարկուած տարապայ-
ման զոհողութիւնները։ մինչև որ մանուկ
մը տայ աշխարհի, որքա՛ն երկունք կը
քաշէ, կը տառապի ու կը զոհաբերուի, և
նոյնիսկ երբեմն ալ իր կեանքը վրայ կու-
տայ։ Յորենի հատիկ մը մինչև որ չմեռնի,
ըստ Աւետարանական բացատրութեան, չի
կրնար նորանոր հատիկներու ծնունդ տալ։

Յառաջդիմութիւնը և կամ վերելքը
բնութեան նպատակակէտն է. իսկ այլասի-
րութիւնը՝ յառաջդիմութեան նշանաբանը։
Եթէ այլասիրութիւն տեղի չունենայ, այլ
խօսքով՝ եթէ ուրիշներու երջանկութեան
համար կամաւոր զոհողութիւններ յանձն
չառնուին, յառաջդիմութիւնը կը դադրի,
և եթէ յառաջդիմութիւնը դադրի՝ բնու-
թեան մէջ կեանքը կը վերջանայ։ Ուստի,
ինչպէս Յիսուս մեզի համար զոհած է,
մենք ալ պարտինք ուրիշներուն վերելքին
համար կամաւորապէս զոհել, որպէսզի
աշխարհը աւելի լաւ աշխարհ մը ըլլայ։
Ասիկա Աստուծոյ այս ընդարձակածաւալ
տիեզերքին հիմնական օրէնքն է։

Մովսէս Իսրայէլի ժողովուրդին ազա-
տարարը եղաւ երբ քալեց այս ճամբայէն։
Որքազան Մատեանը այսպէս կը վկայէ իր
մասին. «Մովսէս երբ մեծցաւ, չընդունեց
Փարաւոնի աղջկան որդի կոչուիլ։ Քանզի
աւելի աղէկ սեպեց Աստուծոյ ժողովուրդին
(իր ազգին) հետ չարչարուիլ, քան թէ մեղքին
ժամանակաւոր զուարճութիւնը վայելել, եւ
աւելի մեծ հարսութիւն սեպեց Քրիստոսի
նախասինքն՝ քան թէ Նփալոսի զանգեբը»
(Եբր. ԺԱ. 24-26)։ Ոչ միայն իր ժողո-
վուրդը Նփալոսի գերութենէն ազատա-
գրեց, այլև քառասուն տարի անապատին
մէջ իր ժողովուրդին հետ եւ իր ժողովուր-
դին համար չարչարուեցաւ և որով անոնց
վերելքին ու երջանկութեան պատճառ եղաւ։
Իր ազգասիրութիւնը և աստուածասիրութիւնը
նախկին զինքը այսպէս ընել, ուրիշ կերպ
չէր կրնար ընել։ Աէրը՝ իրական սէրը կը
տառապի ու կը չարչարուի այսպէս, և այս
տառապող սիրոյն մէջ է որ Աստուծոյ կը
փառաւորուի և կը յայտնուի մարդոց։

Երբ Աստուծոյ Գողգոթայի խաչին վրայ
Յիսուսի կրած չարչարանքներուն մէջ իր
փրկարար, զոհաբերող ու տառապող սէրը
յայտնեց մարդկութեան, այդ օրը կրօնից
պատմութեան մէջ նոր էջ մը բացուեցաւ,
աշխարհի քաղաքակրթութեան պատմու-
թեան մէջ նոր դարապուխ մը սկսաւ և

բովանդակ մարդկութեան առջև վերելքի ու
փրկութեան շխալ ճամբան հարթուեցաւ։

Անգլիացի ծանօթ եկեղեցական Չարլզ
Քինկլի կ'ըսէ. «Որքան բարձր է երկինքը,
նոյնքան բարձր է Քրիստոսի խաչը։ Որովհե-
տեւ երբ Քրիստոս բազկաճարած խաչուեցաւ
անոր վրայ՝ երկինք վար իջաւ եւ երկիր
վեր բարձրացաւ։ Իսկ ուրիշ Անգլիացի ե-
կեղեցական մը՝ Ուիլիամ Թամս, այսպէս
կ'արտայայտուի. «Քրիստոնէութիւնը առանց
խաչի կը կոտնցնէ իր նշանակութիւնը։
Քրիստոնէութեան գերակայութիւնը միւս
կրօններու վրայ ուրիշ բանի մէջ չի կաշա-
նար բայց եթէ Քրիստոսի խաչին և անոր
վրայ արտայայտուած Աստուծոյ տառապող
սիրոյն մէջ՝ որ մարդոց փրկութիւնը ապա-
հովեց։

Գ. — Խոն պէտք է ըլլայ մեր դիրքը այս
ճառապող սիրոյն հանդէպ. — Այս ուղղու-
թեամբ նախ պէտք է նկատի առնել թէ
Յիսուս, մեր փրկիչը, մեզի՝ համար չար-
չարուեցաւ Գողգոթայի խաչին վրայ։ Մենք
մեղանշեցինք՝ բայց ինք պատժուեցաւ,
մենք մեր մեղքերով խաչ մը շինեցինք՝ և
ինք մեր մեղքին խաչը կրեց։ Երաւցնէ
անիկա մեր ցաւերը վերցուց եւ մեր վիշտերը
իւ վրայ առաւ, եւ մենք զանկալ վիրաւոր-
ուած, Աստուծոյ զարնուած ու չարիքի հան-
դիպած սեպեցինք։ Բայց անիկա մեր մեղե-
րուն համար վիրաւորուեցաւ եւ մեր անօ-
րէնութիւններուն համար ծեծուեցաւ, մեր
խաղաղութեան պաթիքը անոր վրայ եղաւ,
եւ անոր վերքերով մենք բժշկուեցանք» (Ե-
սայի, ԾԳ. 4-5)։ Ինքը միտաւ՝ որպէսզի
մենք ապրինք։ Պէտք է գիտնանք ասիկա
որոշապէս։

Երկրորդ մեր ընելիքն է գնահատել
մեզի հանդէպ ցոյց տրուած այս տառապող
ու փրկարար սէրը, հետեւեով Յիսուսի
հետքերուն։ Անիկա կ'ըսէ. «Ով որ կ'ուզե-
իմ ետեւէս գալ, բոլ իր անձը ուրանայ, եւ
իր խաչը վերցնէ ու իմ ետեւէս գալ» (Մրկ.
Ը. 24)։ Քրիստոնեայ ըլլալ խաչ կրել ու
Քրիստոսի օրինակին հետեւիլ կը նշանակէ։
Պէտք է մեր կրած խաչը բնա մը նկատել,
այլ պէտք է սիրով տանիլ դանի։ Ըստ Թոմ-
մաս Քէմբրայի, «Եթէ խաչը շիտակ կերպով
ստուի, ոչ թէ մեզի բն է՝ այլ նեցուկ մը
կոթնելու եւ ապաստանարան մը պատը-
պառուելու»։ Իսկ Պողոս առաքեալ կ'ըսէ.
«Խաչին քաղաքիւնը կոտնուածներուն հա-
մար յիմարութիւն է, իսկ մեզ՝ փրկուած-
ներու համար Աստուծոյ զօրութիւնը» (Ս.
Կորնթ., Ա. 18)։

ՊԱՅՔԱՐ ԵՒ ՅԱՂԹԱՆԱԿ

«Քաջալեկեցաւ, զի ես յաղբեցի
աւթարեմի» (ՅՈՒԷ. ԺԶ. 33):

Ուշն ալ սահայն երկու տեսակ է. անձնական և այլասիրական: Բխուս ոչ միայն իր անձնական խաչը կրեց, այլ կրեց նաև այլասիրական խաչը: Մենք ևս պէտք է օր սիրով կրենք թէ՛ մեր և թէ՛ օրինչներուն խաչը. որպէսզի Քրիստոսի ճշմարիտ աշակերտ ըլլանք: Քրիստոսն ալ կոչուել և օրինչներուն խաչը կրելէ խոստովելի՝ Քրիստոսի ոգին ուրանալ է պարզապէս: Ընկրտութեան փրկութեան համար կամաւոր զոհողութիւններ չանձն առնել՝ նոյնքան իր փրկութիւնը ապահոված և Քրիստոսի հետքերուն վրայէն քայլած կ'ըլլայ: Ամէն իրական Քրիստոսեան կեանքին մէջ Գողգոթա մը կայ:

Այն օր իբրեւ Քրիստոսեան այլասիրական կեանք մը պիտի ապրի. օրինչներուն օգտակար պիտի ըլլայ, մարդկութեան վերելքին ու երջանկութեան պիտի նպաստէ: պէտք է սպասի, պէտք է վառնուի, պէտք է հաւնի և զոհաբերուի: Երեսն այս ճամբայէն քայլեց. խրաքանդուր ճշմարիտ Քրիստոսեան հաւատացեալին համար ալ այս է շիտակ ճամբան:

Երբ ընկելք օրինչ մէկ բանն ալ է Երեսն այս տառապող ու փրկարար սիրոյն առջև խոնարհելի ու անկէ ներշնչուելի հոգեօրակէս: Քանզի այս սիրոյն առջև կա՞յ արդեօք սիրտ մը որ չի հալիր: Կա՞յ մեղաւոր մը որ չի զգտատանար, կա՞յ այս աշխարհի հաճոյքներուն գերի եղած անձ մը որ չարթննար, և վերջապէս կա՞յ մեղքի ծանր բեռան տակ յոգնած ու ընկճուած մէկը որ ապաշխարութեան վրայ չխորհէր:

Երբ կը մնայ ուստի հաւատարմութեան Գողգոթայի խաչի պատուանդանին և տիրանալ փրկութեան օրհնութիւններուն: Որքան հարկաւոր ու հազարաւոր մարդիկ երկու հազար տարիներէ ի վեր նոյնը ընելով նորոգուած կեանքի մը տիրացած են, վայելելով մտքի կատարեալ անդորութիւն, սրտի կատարեալ խաղաղութիւն և հոգեկան կատարեալ երջանկութիւն: Ո՞վ պէտք չունի աստուածային այս օրհնութիւններուն, անհատները, ընտանիքները, ազգերը, կառավարութիւնները. ամէնքս ալ պէտք ունինք և կարծաւ կը քաշենք անոնց՝ որոնք մեզի համար կարելի եղած են տրուել շնորհիւ խաչին վրայ Երեսնի կրած չարչարանքներուն:

ԳՐ. Ա. ՍՍՐԱՅԵԱՆ

Ֆեզնո, Գալիք.

Տարակոյս չկայ թէ կեանքի մէջ ձեռք բերուած ամէն յաղթանակ ճիշդ մը կ'ենթադրէ և որոշ յաջողութիւն մը կ'ապահովէ երթակային ու յաճախ նաև անոր անմիջական կամ հետագայ շրջանակին ալ համար: Երթակային կան սակայն որոնց իրագործումին մէջ մեծ դեր կը խաղան բախար, զիպուածը, ճակատագիրը, և հետեւորդ նուազ դժուարութեամբ նուաճելի են մարդերէն: Կան օրինչներ՝ որոնց ապահովումը մեզմէ կը խլէ մեր ուժերուն լուսագոյնը ու երբեմն մեր կեանքն իսկ: Բայց կարեորը այս չէ: Այլ թէ ի՞նչ է այդ յաղթանակներէն ապահովուածը զանոնք իրագործողներուն համար:

Բայց ի՞նչն է որ մարդերը կը մղէ պայքարելու այս աշխարհի վրայ, այդ պայքարէն յաղթական կամ պարտուած դուրս գալու համար ի վերջոյ: «Կեանքը պայքար մըն է», ըսուած է շատ իրաւամբ, ինչպէս նաև «Կեանքի մէջ յաղթելէն աւելի պայքարելն է կարեորը»: Վասնզի տառնց պայքարի չկայ յաղթանակ ու ասանց յաղթանակի չկայ վարձատրութիւն ու երջանկութիւն:

Կեանքի պայքարը սակայն ունի իր բազում երեսները: Պայքար կայ կրօնական, քաղաքական, տնտեսական և այլ գեղիւններու վրայ: Պայքար՝ արդարութեան ու ճշմարտութեան համար ու նաև անձնական ճղճիմ շահերու և հեշտ ու վաղանցուկ վայելքներու ի խնդիր: Ու նաև պայքար՝ ճշմարտութեան դէմ, հոգիին դէմ, ևստուծոյ դէմ:

Եւ ճշմարտութիւն մը թաքնուած է մեր պատմութեան մէջ սովորականացած սա հաստատումին մէջ թէ «Վարդանանք թէ և Երեսն պարտեցան, բայց բարոյապէս յաղթեցին»: Զի, ինչպէս տեսնենք, մէկէ աւելի են շահուած յաղթանակները աշխարհի վրայ, ու անոնցմէ ազնուագոյնն ու կարեւորագոյնն է հոգիին տարած յաղ-